

diplomati i miniformat" (s. 9). Han kommer også ind på den særlige udenrigspolitiske betydning, generalkonsulatet i Flensborg har.

Efter en introduktion giver forfatteren en betragtning af tiden før sin stilling som generalkonsul i Flensborg. Betegnende nok hedder dette kapitel "sonderjyske læreår", og fremfor alt skildrer han, hvilken vigtig basisviden han medbragte fra sine 22 år ved Institut for Grænseregionsforskning i Aabenraa. Han bruger lidt sømandsjargon: "(...) den ballast, jeg tog med mig, da jeg i 1998 lettede anker i Aabenraa og kom til Flensborg" (s. 22), noget som er et gennemgående træk, når han kommer omkring historisk og politisk baggrundsinformation. Generalkonsulatets opståen og udvikling bliver udførligt beskrevet. Læseren lærer hele rækken af forrige generalkonsuler at kende, og han beskriver konsulatets særlige opgave med at holde kontakten til Sydslesvigsk danske mindretal.

Henrik Becker-Christensen fremstiller konsulatets vigtige funktion med at pleje de gode og tætte kontakter mellem Danmark og det danske mindretal. Denne opgave medfører kontakt med fremtrædende politikere, institutioner og organisationer i Slesvig-Holsten, og desuden også samarbejde med forbundsstatens regering i Kiel, når det drejer sig om mindretalspolitiske emner. Han beskriver det som en „brobygningsfunktion mellem dansk og tysk i grænselandet" (s. 42). I realiteten bliver dette en opgave ved siden af generalkonsulatets egentlige, klassiske afrapportering til den danske regering omkring udviklingen i det danske mindretal, i grænselandet og Slesvig-Holsten.

Forfatteren bruger et helt kapitel i bogen på udførligt at berette om det danske mindretal og dets historie igennem tiden, hvilket er meget relevant, når man tænker på generalkonsulatets centrale opgave. Han beskriver det velorganiserede danske mindretal i Sydslesvig meget rammende: „De talrige foreninger og institutioner dækker i dag om end ikke alle, så mange af de behov man kan have for at leve en dansk hverdag i et tysk samfund – fra vugge til grav" (s. 43). Dette kapitel er især berigende for læsere udenfor grænseregionen, og det samme gælder for de to følgende kapitler, der informerer spændende og oplysende om det friske og det tyske mindretals forhold.

I de følgende kapitler lykkes det også for Henrik Becker Christensen at komme omkring emner som politiske forhold, centrale personer og institutioners roller og handlinger, krydret med sine personlige synspunkter og små anekdoter, som gør det fortalte mere tilgængeligt og viser den menneskelige side af alle disse begivenheder. Man lærer

grænseregionens forskellige institutioner og deres aktiviteter og årlige begivenheder at kende gennem generalkonsulens briller, og forstår hvordan alt dette gør mindretallets liv så særligt. Forfatteren bruger flere gange den bagudliggende historie for at forklare politiske begivenheder, beslutninger og hændelser der foregik i grænselandet og i det dansk-tyske forhold i hans embedsperiode på en sådan måde, at det er nemmere for læseren at forstå baggrunden for disse.

Bogen er desuden beriget med mange fotos, der viser særlige, men også dagligdags hændelser, desuden generalkonsulens møder og forskellige besøg, og de supplerer fint Henrik Becker-Christensens beskrivelser. Læseren får på den måde mulighed for billedligt at dykke ned i forfatterens arbejde som generalkonsul og i grænseregionens udvikling.

Bogens kapitelinddeling er struktureret og klar, der findes et udførligt navneregister. Man kunne have ønsket sig et register over de mange forkortelser, der bruges, måske en tidstavle over de mest vigtige begivenheder i hans tid som generalkonsul, som han omtaler i sin bog.

Monografien „Diplomat i grænselandet – Erindringer og baggrund 1998-2017" er en interessant bog, ikke kun for dem, der bor i grænseregionen, men også for læsere, der interesserer sig for mindretalspørgsmål og som generelt er politisk og historisk interesseret. Bogen er en særlig og unik kilde til begivenheder i grænselandet, fordi den fortæller os ud fra en centralt placeret persons synspunkt. På den måde formår bogen at skabe indblik i hændelser, som hverken rapporter, referater eller sagsmapper kan rekonstruere og gengive. Derfor ville det være ønskværdigt, at bogen blev oversat til tysk, så den kunne nå ud til en større kreds af læsere i flertalsbefolkningen syd for grænsen.

Nils Abraham

Hansen, Hans Schultz; Vestergaard, Elisabeth; Vestergaard, Torben A. (red.): Sønderjysk Erhvervshistorie 1800-2000. Fødevareerhvervene. Syddansk Universitetsforlag, 2019, 151 sider.

Inden for de seneste årtier er erhvervshistorie blevet et stort forskningsområde, både i Danmark og i udlandet. Denne antologi yder et vigtigt, regionalt bidrag inden for dette felt, og artiklerne i bogen er skrevet på baggrund af forfatternes oplæg på en konference i september 2015 på det daværende Institut for Grænseregionsforskning.

Bogens omdrejningspunkt er fødevareerhvervenes udvikling fra 1800-2000. Det er især fødevareindustrien, som er i fokus, idet tre af

fem artikler behandler henholdsvis bryggerierne, mejerierne og svineslagterierne i Sønderjylland i perioden. Som anført af udgiverne kan artiklerne i bogen læses som fem enkeltstående nedslag. Artiklerne fortæller alle interessante historier, og der er tale om oversigtsartikler, der på forholdsvis få sider giver et glimrende indblik i de respektive branchers udvikling i Sønderjylland. Men intentionen med bogen har ikke været at foretage en samlet analyse af erhvervsudviklingen inden for fødevarerbranchen, og derfor har bogen karakter af at være en artikelsamling.

Thomas Clausens artikel "Pengereformen i 1854 i Sønderjylland" falder noget uden for bogens fællestema, men det ændrer ikke ved, at den er velskrevet og interessant. Pengereformen var den danske kongemagts forsøg på at indføre en fælles hovedvaluta for hele helstaten, og i artiklen defineres Sønderjylland som det gamle hertugdømme, der omfattede området mellem Ejderen og Kongeåen. Blandt de øvrige artikler omfatter "Sønderjylland" også dele af det nuværende Sydslesvig i Torben A. Vestergaards artikel "Det sønderjyske fiskeri og 1920-grænsen" og i Leif Hansen Nielsens "Sønderjyske bryggerier fra 1850'erne og frem". De to sidste artikler – "Fra Pøl til Broderup. En rejse gennem 150 års sønderjysk mejerihistorie" og "Slagterierne i Sønderjylland: Fra etableringen efter 1920 til Slagteriregion SYD's indfusionering i Danish Crown i 1994" – af henholdsvis Hans Schultz Hansen og Jesper Strandkov – fokuserer alene på det nuværende Sønderjylland nord for 1920-grænsen.

Clausens artikel har desuden det ældste tidsmæssige fokus i bogen, idet han beskæftiger sig med perioden omkring pengereformen i 1854, mens de fire øvrige artikler alle dækker et langt kronologisk forløb. I disse artikler vurderes betydningen af grænseændringen i 1920 for de respektive brancher, mens det af naturlige grunde ikke er tilfældet med Clausens artikel. Det nationalpolitiske spørgsmål fylder ikke ret meget i artiklerne – mest i Clausens og Vestergaards artikler – men ligger dog som en bagvedliggende forståelsesramme gennem hele bogen.

Det er kendte tegn, at de fire artikler om fiskeriet, bryggerierne, mejerierne og svineslagterierne sætter den sønderjyske udvikling ind i en national og international sammenhæng. Vestergaard beskriver, hvordan grænseændringen i 1920 udfordrede og var med til at ændre fiskeriet langs Sønderjyllands østkyst, blandt andet fordi det var nødvendigt med samarbejde og forståelse hen over den nye grænse. Samtidig illustreres det i artiklen, at dette fiskeri økonomisk og beskæftigelses-

sesmæssigt havde stor betydning i perioden omkring Genforeningen, men at det i løbet af det 20. århundrede har ændret sig, så der stort set ikke er erhvervsfiskere tilbage. Bryggerierne i Sønderjylland gik fra at være håndværksbaserede i midten af det 19. århundrede til, at der blev etableret større, industrielle bryggerier i de fleste større sønderjyske byer i årtierne op til århundredeskiftet. Op gennem det 20. århundrede har der været en kraftig udvikling, så der i 2019, da artiklen udkom, kun var to bryggerier tilbage – nemlig Flensburger Brauerei og Fuglsang i Haderslev – hvoraf sidstnævnte i 2021 blev en del af Royal UNIBREW.

Mejerierne og svineslagterierne har haft en udvikling i det 20. århundrede, der minder noget om bryggerierne. I begyndelsen af århundredet var der mejerier i de fleste sogne i landsdelen, og andelsmejerierne fik inden 1920, som i Danmark, en meget stor udbredelse. I efterkrigstiden – og især fra begyndelsen af 1960'erne – har der været en meget kraftig proces i retning af færre, men større mejerier, således at der i dag kun er meget få tilbage. Efter Genforeningen måtte det sønderjyske landbrug omlægges efter dansk mønster, og det fik især betydning for svineproduktionen, der som i resten af Danmark blev rettet mod baaekseporten til Storbritannien. Inden for få år i 1920'erne blev der etableret adskillige svineslagterier, både som andels- og som private slagterier, der efter krigen gennemlevede en udvikling, som minder om den mejerierne var igennem. For begge disse brancher gælder det også, at de i dag er blevet en del af de store danske mejeri- og slagterikoncerner Arla og Danish Crown, og at flere sønderjyske landmænd har været ledende inden for denne fusionsproces.

Der er som nævnt tale om en antologi med fem interessante oversigtsartikler, der giver et godt indblik i de respektive brancher. Bogen kan måske give afsæt til, at der skrives mere sønderjysk erhvervshistorie fremover. Man kunne for eksempel forestille sig en antologi, der omhandler den tidlige industri som for eksempel teglværksindustrien, Kobbermøllen ved Flensborg, jernstøberier og -værker etc. Man kunne også forestille sig en antologi, der omhandler landsdelens nyere virksomheder, for eksempel Danfoss, Brødrene Gram, Ecco, Linak, Sydbank, Kohberg eller andre kendte virksomheder. Det kunne også være en mulighed at skrive en slags kollektiv biografi om sønderjyske erhvervsledere. Men det er strøtanker, der både kræver tid og penge at gennemføre.

Mogens Rostgaard Nissen